

Ενδιάμεση Εξέταση

Η ενδιάμεση εξέταση θα διεξαχθεί την Παρασκευή 24/11, από τις 13.15 μέχρι τις 15.15.

Για την ενδιάμεση εξέταση οι φοιτητές/φοιτήτριες παρακαλούνται να έχουν ετοιμάσει τα ακόλουθα 10 θέματα. Από αυτά, τα 3 θα είναι μέρος της εξέτασης. Ο φοιτητής θα κληθεί να απαντήσει **τα 2 από τα 3**.

Η εξέταση θα συμπληρώνεται από άγνωστο κείμενο του Hume, το οποίο θα πρέπει να δουλευτεί όπως εξηγήσαμε στο μάθημα (θέση-επιχείρημα-αξιολόγηση-λοιπά σχόλια αν υπάρχουν).

Για την ετοιμασία των ακόλουθων θεμάτων ο φοιτητής/φοιτήτρια μπορεί να αντλήσει χωρία και θέσεις από όλα τα κείμενα που έχουν διαβαστεί στο μάθημα, καθώς και από τις σημειώσεις του μαθήματος, φιλοσοφικά λεξικά και δευτερεύουσα βιβλιογραφία.

Απαιτείται απάντηση σε όλα τα υποερωτήματα του κάθε θέματος, εκτός από το τελευταίο υποερώτημα του θέματος 10, όπου υπάρχει ελεύθερη επιλογή μεταξύ δύο υποερωτημάτων προς απάντηση. Τα πρωτογενή κείμενα των θεμάτων 1, 2 και 9 επισυνάπτονται στο τέλος του παρόντος αρχείου.

Θέμα 1^ο

Κείμενο: σελ. 76 «Ιδού, λοιπόν, ο μόνος δρόμος ... η εμπειρία και η παρατήρηση»

A. Ποια θέση εκφράζει ο Hume στο κείμενο που παρατίθεται; (Προτιμάται η περιγραφή της θέσης με δικά σας λόγια - εάν θεωρείτε ότι εκφράζεται ρητά στο πρωτογενές κείμενο, αναφέρετε τον αριθμό γραμμής)

B. Τοποθετήστε τη θέση του υποερωτήματος A στο φιλοσοφικό πλαίσιο της εποχής της

Γ. Αξιολογήστε τη φιλοσοφική εγκυρότητα της θέσης του υποερωτήματος A

Δ. Αναλύστε το ερμηνευτικό ζήτημα που ανακύπτει από την ανάγνωση του κειμένου σχετικά με τον ακριβή ορισμό της έννοιας «επιστήμη του ανθρώπου»

Θέμα 2^ο

Κείμενο: σελ. 77-78 «Και ας μη νομίζουμε ότι η πρόοδος ... προπετής και χιμαιρική»

A. Ποια θέση εκφράζει ο Hume στο κείμενο που παρατίθεται; (Προτιμάται η περιγραφή της θέσης με δικά σας λόγια - εάν θεωρείτε ότι εκφράζεται ρητά στο πρωτογενές κείμενο αναφέρετε τον αριθμό γραμμής)

B. Τοποθετήστε τη θέση του υποερωτήματος A στο ιστορικό/επιστημονικό πλαίσιο της εποχής της

Γ. Περιγράψτε το επιχείρημα με το οποίο ο Hume προσπαθεί να δικαιολογήσει την τελευταία πρόταση του κειμένου («Κατά συνέπεια...»)

Δ. Αξιολογήστε την επάρκεια του επιχειρήματος

Θέμα 3^ο

A. Περιγράψτε τα βασικά σημεία της επιστημολογίας του Hume όσον αφορά τις έννοιες *αντίληψη*, *εντύπωση*, *ιδέα*, το διαχωρισμό *απλού/σύνθετου*, και τη θέση της *ακριβούς αναπαράστασης*.

Β. Σε ποιο κεφάλαιο/ενότητες της *Πραγματείας* βασίζεται η απάντησή σας στο υποερώτημα Α; (Είναι επίσης αποδεκτοί οι αριθμοί των σελίδων)

Γ. Ποιος είναι ο ρόλος της μνήμης και της φαντασίας στο επιστημολογικό οικοδόμημα που περιγράψατε στο υποερώτημα Α;

Θέμα 4^ο

Θέση CP: «Όλες οι απλές ιδέες μας, όταν εμφανίζονται για πρώτη φορά, προέρχονται από απλές εντυπώσεις, στις οποίες αντιστοιχούν και τις οποίες αναπαριστούν με ακρίβεια»

Α. Σε ποιο σημείο της *Πραγματείας* βρίσκουμε την ανωτέρω θέση; (Είναι επίσης αποδεκτός ο αριθμός της σελίδας)

Β. Η CP αποτελεί ανασκευή ποιας αρχικής θέσης του Hume;

Γ. Περιγράψτε ένα παράδειγμα ισχύος της CP και το “επιχείρημα του ανανά” για τη δικαιολόγησή της.

Δ. Αξιολογήστε την επάρκεια του “επιχειρήματος του ανανά” για τη δικαιολόγησή της CP

Θέμα 5^ο

Α. Σε ποια θέση του Hume είναι αντιπαράδειγμα η «χαμένη απόχρωση του μπλε»; Γιατί;

Β. Περιγράψτε το ερμηνευτικό ζήτημα που εγείρεται με τη χρήση του αντιπαραδείγματος και δύο διαφορετικές απαντήσεις που έχουν δοθεί σε αυτό.

Γ. Περιγράψτε τη δική σας ερμηνεία και υπερασπίστε την ενάντια στις δύο απαντήσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω.

Θέμα 6^ο

Α. Αναφέρατε τις 7 σχέσεις μεταξύ ιδεών της επιστημολογίας του Hume

Β. Σε ποιο σημείο του κειμένου περιγράφονται αναλυτικά; (Είναι επίσης αποδεκτός ο αριθμός της σελίδας)

Γ. Αναλύστε τη σχέση της *εναντιότητας*

Δ. Γιατί, σύμφωνα με τον Hume, δεν ανήκει η *διαφορά* στις 7 αυτές σχέσεις;

Ε. Αξιολογήστε τη φιλοσοφική εγκυρότητα της κατηγοριοποίησης.

Θέμα 7^ο

Α. Περιγράψτε τη διαίρεση των 7 σχέσεων με βάση τη δυνατότητα γνώσης τους

Β. Γιατί, σύμφωνα με τον Hume, έχουμε *βεβαιότητα* για τις 4 πρώτες; (Αναφέρετε τον όρο που αντιπαραβάλλει ο Hume στον όρο *απόδειξη* και εξηγήστε τη σημασία του όπως τον κατανοείτε εσείς)

Γ. Στο φιλοσοφικό πλαίσιο του Hume υπάρχει το φιλοσοφικό κίνημα της *εμφυτοκρατίας*. Πώς συνδέεται η εμφυτοκρατία με τη θέση του Hume που περιγράψατε στα Α και Β;

Δ. Πού αλλού εμφανίζεται η εμφυτοκρατία στην *Πραγματεία*; Ποια η θέση του Hume απέναντί της;

Θέμα 8^ο

Α. Γιατί η αιτιότητα έχει ιδιαίτερη θέση στην επιστημολογία του Hume, σε αντίθεση με τις άλλες 6 σχέσεις; (Απαντήστε με αναφορά στο κείμενο)

Β. Γιατί δεν μπορούμε να βρούμε την αιτιότητα στις επιμέρους ποιότητες των αντικειμένων;

Γ. Ποιες τρεις σχέσεις θεωρεί ο Hume αναγκαία συστατικά της αιτιότητας;

Δ. Πώς αποκλείονται περαιτέρω σχέσεις όπως η παραγωγή;

Θέμα 9^ο

Θέση NC: «Οτιδήποτε αρχίζει να υπάρχει πρέπει να έχει μια αιτία ύπαρξης»

Κείμενο: σελ. 198 «Όμως υπάρχει ένα επιχείρημα ... αναγκαιότητα της αιτίας»

Α. Ανασυνθέστε το επιχείρημα του Hume για την αβεβαιότητα της θέσης NC

Β. Αξιολογήστε το επιχείρημα

Γ. Αναφέρετε άλλα σχόλια (πλαίσια, ερμηνευτικά ζητήματα, υφολογικές παρατηρήσεις), **αν κρίνετε ότι υπάρχουν.**

Θέμα 10^ο

Α. Σε ποιο σημείο του κειμένου θεωρεί η ιστορία της φιλοσοφίας ότι ο Hume σχολιάζει τα επαγωγικά επιχειρήματα; (Είναι επίσης αποδεκτοί οι αριθμοί των σελίδων)

Β. Ποιο βαθμό λογικής δικαιολόγησης θεωρεί ο Hume ότι έχει ένα επαγωγικό επιχείρημα;

Γ. Περιγράψτε το επιχείρημα του Hume που η ιστορία της φιλοσοφίας και τα φιλοσοφικά λεξικά ονομάζουν «Το Πρόβλημα της Επαγωγής».

Δ. Σχολιάστε τη σημασία του προβλήματος για τη δικαιολόγηση επιστημονικών θεωριών **ή**

Αναπτύξτε κάποια απάντηση στο πρόβλημα της επαγωγής και τον τρόπο που επιδιώκει να προσεγγίσει τη λύση του.

Κείμενο Θέματος 1 (σελ. 76)

Ιδού, λοιπόν, ο μόνος δρόμος διά του οποίου μπορούμε να προσδοκούμε την επιτυχία των φιλοσοφικών ερευνών μας: να εγκαταλείψουμε την επίπονη και χρονοβόρα μέθοδο που μέχρι τώρα ακολουθούσαμε και, αντί να καταλαμβάνουμε α-ραιά και πού ένα κάστρο ή ένα χωριό στη μεθόριο, να προε-λαύνουμε κατευθείαν στην πρωτεύουσα, στο κέντρο αυτών των επιστημών, στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Από τη στιγμή που θα την κυριεύσουμε, θα μπορούμε να ευελπιστούμε σε άνετες νίκες οπουδήποτε αλλού. Με αυτήν ως αφετηρία, μπο-ρούμε να επεκτείνουμε τις κατακτήσεις μας σε όλες τις επι-στήμες που αφορούν πιο άμεσα την ανθρώπινη ζωή και κατό-πιν με άνεση να προχωρήσουμε στην πλήρη εξερεύνηση και ε-κείνων που αποτελούν αντικείμενο καθαρής περιέργειας. Δεν υπάρχει σημαντικό ζήτημα η κρίση περί του οποίου να μην υπάγεται στην επιστήμη του ανθρώπου, και κανένα δεν μπο-ρεί να κριθεί με βεβαιότητα πριν από την εξοικείωσή μας με την επιστήμη αυτή. Φιλοδοξώντας, λοιπόν, να εξηγήσουμε τις αρχές της ανθρώπινης φύσης, στην πραγματικότητα προτει-νουμε ένα ολοκληρωμένο σύστημα των επιστημών, οικοδομη-μένο πάνω σε ένα σχεδόν καινούργιο θεμέλιο, το μόνο επί του οποίου αυτές μπορούν να ερείδονται με κάποια ασφάλεια.

Και όπως η επιστήμη του ανθρώπου είναι το μόνο στέρεο θεμέλιο όλων των άλλων επιστημών, έτσι και το μοναδικό στέρεο θεμέλιο της ίδιας δεν μπορεί παρά να είναι η εμπει-ρία και η παρατήρηση.

Κείμενο Θέματος 2 (σελ. 77-78)

Και ας μη νομίζουμε ότι η πρόοδος στην επιστήμη του αν- 8
θρώπου θα τιμήσει την πατρίδα μας λιγότερο από όσο την
τίμησε η πρόοδος στη Φυσική Φιλοσοφία, αλλά πρέπει να τη
θεωρήσουμε ακόμη λαμπρότερη, λαμβάνοντας υπ' όψιν τη
μεγαλύτερη σπουδαιότητα αυτής της επιστήμης, καθώς και
την αναγκαιότητα μιας τέτοιας μεταρρύθμισης. Εφόσον η
ουσία του νου μάς είναι εξίσου άγνωστη με αυτήν των εξω-
τερικών σωμάτων, είναι προφανές, κατά τη γνώμη μου, πως
είναι εξίσου αδύνατον να σχηματίσουμε οποιαδήποτε έννοια
της ισχύος και των ποιοτήτων του με άλλον τρόπο από τον
προσεκτικό και ακριβή πειραματισμό, καθώς και από την
παρατήρηση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων που προκύ-
πτουν από τις διαφορετικές συνθήκες και καταστάσεις του.
Μολονότι, λοιπόν, πρέπει να επιδιώκουμε όσο γίνεται κα-
θολικότερες αρχές, αναλύοντας στο έπακρο τα πειράματά
μας και εξηγώντας όλα τα αποτελέσματα με βάση όσο το δυ-
νατόν λιγότερες και απλούστερες αιτίες, είναι ωστόσο βέ-
βαιον ότι δεν μπορούμε να υπερβούμε την εμπειρία. Κατά

28
αισθησία, κάθε υπόθεση που αξιώνει να ανακαλύψει τις έ-
σχατες πρωταρχικές ιδιότητες της ανθρώπινης φύσης πρέπει
να απορρίπτεται εξ αρχής ως προπετής και χιμαιρική.

Κείμενο Θέματος 9 (σ. 198)

Όμως υπάρχει ένα επιχείρημα που αποδεικνύει διά τεκ- 3
 μηρίων αμέσως ότι η προηγούμενη πρόταση δεν είναι ούτε
 εποπτικώς ούτε αποδεικτικώς βέβαιη. Δεν μπορούμε ποτέ
 να αποδείξουμε την αναγκαιότητα μιας αιτίας για κάθε νέα
 ύπαρξη ή για κάθε τροποποίηση σε μια ύπαρξη, εάν δεν α-
 ποδείξουμε παράλληλα ότι είναι αδύνατον κάτι να αρχίσει
 να υπάρχει χωρίς μια παραγωγό αρχή. Συνεπώς, εάν η τε-
 λευταία πρόταση δεν μπορεί να αποδειχτεί διά τεκμηρίων,
 δεν θα πρέπει να ελπίζουμε ότι θα μπορέσουμε ποτέ να α-
 ποδείξουμε την πρώτη. Και επειδή η τελευταία πρόταση δεν
 επιδέχεται απολύτως καμία αποδεικτική τεκμηρίωση, θα
 πρέπει να αρκεστούμε στην ικανοποίηση που παρέχει η σκέ-
 ψη ότι, καθώς όλες οι διακριτές ιδέες είναι διαχωρίσιμες η
 μια από την άλλη, και οι ιδέες της αιτίας και του αποτελέ-
 σματος είναι προφανώς διακριτές, θα είναι εύκολο για εμάς
 να συλλάβουμε ένα αντικείμενο ως ανύπαρκτο αυτή τη στιγ-
 μή και υπαρκτό την επόμενη χωρίς να το συνδέσουμε με τη
 διακριτή ιδέα μιας αιτίας ή μιας παραγωγού αρχής. Ο δια-
 χωρισμός, λοιπόν, της ιδέας της αιτίας από εκείνη της αρ-
 χής της ύπαρξης είναι απόλυτα δυνατός για τη φαντασία,
 συνεπώς είναι δυνατός και ο διαχωρισμός των ίδιων των α-
 ντικειμένων, εφόσον δεν συνεπάγεται καμία αντίφαση ή πα-
 ραλογοισμό. Αυτό σημαίνει ότι είναι αδύνατον να αναιρεθεί
 με βάση κάποιον συλλογισμό που να στηρίζεται μόνο σε ι-
 δέες, χωρίς τον οποίο δεν μπορούμε να αποδείξουμε την α-
 ναγκαιότητα της αιτίας.